

Κατ' ἀρχὰς τοῦ Νοεμβρίου 1866 ἠρξάμην μετὰ τοῦ κ. Βράϊλα συνεργαζόμενος εἰς τὴν ἔκδοσιν τῆς ἡμερηίδος «ἡ Ἑλλάς», διότι ἔκρινον αὐτὴν χρήσιμον εἰς τὴν Ἑλλάδα, οὐδ' ὀβολοῦ δ' ὑλικὸν ὄφελος εἶχον ἀπ' αὐτῆς, ἐξ ἐναντίας μάλιστα μέχρι τέλους καὶ ζημίαν, ὅτε, ἀπελθὼν ὁ κ. Βράϊλας, τὴν ἀφῆκε πᾶσαν εἰς βάρος μου.

Κατὰ τὸν Νοέμβριον συνῆλθεν ἡ Βουλὴ, καὶ ἐπέκειτο μεταβολὴ ὑπουργείου. Ὁ Βασιλεὺς δέ, εἰς ὃν παρουσιάσθην τῇ 12ῃ Δεκεμβρίου, ἵνα τὸν συγχαρῶ διὰ τὰ γενέθλιά του, μοὶ εἶπεν ὅτι ἤθελε τὸ νέον ὑπουργεῖον νὰ σχηματίσῃ ὁ Κουμουνδοῦρος μετὰ τοῦ Βούλγαρη, καί, ἂν ἀπῆντα ἀντίστασιν εἰς τὴν Βουλὴν, ὅτι θὰ τὴν διέλυσεν. Ἐγὼ δ' ἀπήντησα ὅτι, βλέπω μὲν τὰς παντοίας δυσχερείας, αἵτινες περιστοιχίζουσι τὴν Α. Μ., ἀλλ' ὅτι αἱ στιγμαὶ ἐκεῖναι ἀπῆτουν μεγάλην πολιτικὴν περίνοιαν, διότι, ὥς εἶχον τότε τὰ τῆς Εὐρώπης, ἐφρόνουν ὅτι ὑπέρποτε τότε ὁ θρόνος του ἴστατο μεταξὺ βαράθρου καὶ Κωνσταντινουπόλεως, διότι, ὥς ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς Εὐρώπης, σπουδαιοτάτους ἔκρινον τότε τοὺς χρόνους. Ὅτε δὲ διέλυσε τὴν Βουλὴν ὁ Βασιλεὺς, οὔτε ὁ Βούλγαρης εἰσῆλθεν εἰς τὸ ὑπουργεῖον, ἀλλ' ὁ Κουμουνδοῦρος ἐμόρφωσεν αὐτό, συμπεριλαβὼν τὸν Τρικούπην ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν.

Ἐξακολουθῶν δ' ἐγὼ τὰς φιλολογικὰς ἐργασίας μου, συνέταξα τότε ἐπίτομον Μειρικήν διὰ τὰ σχολεῖα· ἀλλ' οὐδεὶς εἰσήγαγεν εἰς αὐτά, οὐδ' αὐτήν, οὐδέ τινα ἄλλην.

Προσέτι δ' ἔγραψα καὶ γαλλικὸν φυλλάδιον ἐπιγεγραμμένον «*Un mot sur la question d' Orient*», μεθ' ὃ καὶ δεύτερον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «*La Grèce ou la Turquie*», ἀμφοτέρω ἐκδοθέντα ἐν Παρισίῳ καὶ ἐκφράζοντα τὰς περὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος καὶ τῆς θέσεως τῆς Ἑλλάδος ἐν αὐτῷ ιδέας μου.

Διπλωματικὸς διορισμός.

Κατὰ τοῦτο τοῦ χρόνου ἡ ἐπανάστασις τῆς Κρήτης καὶ αἱ ἐπ' αὐτῆς ἐνέργειαι καὶ ἐλπίδες ἐν Ἀθήναις ἦσαν εἰς τὴν ἀκμὴν των. Πολὺς ἐγένετο λόγος ὅτι τινὲς τῶν Δυνάμεων εἶχον ἀποφασίσει τὴν προσάρτησιν αὐτῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἄλλαι δ' ὅτι

ἐδίσταζον ἀπέναντι τῆς ἐπιμόνου ἀρνήσεως τῆς Τουρκίας, καὶ τὸ νέον ὑπουργεῖον σύνοιδεν ὅτι ὑπέρτατον συμφέρον τῆς Ἑλλάδος εἶχε παραμεληθῇ μέχρις ἐκείνου, ἢ διπλωματικὴ ἐνέργεια καὶ ἀντιπροσώπευσις πρὸς ταῖς ἄλλαις κυβερνήσεσι. Διεδόθη, ἐπομένως, καὶ ἦν ἀληθές, ὅτι σκέψις ἐγένετο περὶ τῆς ἐκ νέου συστάσεως Ἑλληνικῶν Πρεσβειῶν, καὶ περὶ διορισμοῦ Πρέσβεων.

Κατὰ τὴν 27ην Δεκεμβρίου ἦλθε πρὸς με ἀρχαῖος σχετικός, ὁ κ. Καλαμίδας, καὶ μοὶ ἀνήγγειλεν ὅτι, καθ' ἃ ἐπληροφορήθη, τὸ Ἑπουργεῖον προὔτιθετο νὰ μὲ πέμψῃ Πρέσβυν εἰς Ἀμερικήν. Τῷ ἀπεκρίθην ὅμως ὅτι ἀγνοῶ μὲν τὸ τί τὸ ὑπουργεῖον προτίθεται, ἐν ὅμως ἠξεύρω, ὅτι προτίθεμαι νὰ μὴ δεχθῶ τὴν ἀποστολήν, ἂν μοὶ προταθῇ. Ἀπῆλθον ἐπομένως τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἰς τὸ Ἑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, μετ' ἀποφάσεως, ἂν μοὶ γίνῃ ὑπὸ τοῦ κ. Τρικούπη τοιαύτη πρότασις, νὰ τὴν ἀπορρίψω, συγχρόνως ὅμως, ἐπειδὴ τὰ τῶν Πρεσβειῶν παρεσκευάζοντο, νὰ ὑπενθυμίσω τὸ ἄδικον ὃ προσεγίνετο εἰς τὸν υἱόν μου Κλέωνα, ὅστις, ἀφ' οὗ ἐπὶ ἔτη ἀμίσθως ὑπηρέτησεν ἐν τῷ ὑπουργείῳ, παρημελεῖτο παρ' ἀξίαν, διότι οὐδένα εἶχε προστάτην, καὶ ἠναγκάσθη ν' ἀπέλθῃ εἰς Τεργέστην, ἵνα ἐκεῖ ζητήσῃ ἰδιωτικὴν τινα ὑπηρεσίαν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖ εἶπον· περὶ ἐμοῦ δὲ οὐδεὶς ἐγένετο λόγος.

Ἐκτοτε ὅμως καθ' ἐκάστην ἄλλος ἄλλην μοὶ ἔφερεν ἀγγελίαν, ὃ μὲν ὅτι στέλλομαι Πρέσβυς εἰς Παρισίους, ὃ δ' ὅτι διορίζομαι Ἑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν, ἄλλος ὅτι ἰδρύεται Πρεσβεῖα εἰς Βερολῖνον καὶ πέμπομαι εἰς αὐτήν, καὶ οἱ ξένοι Πρέσβεις σχεδὸν πάντες συνεφώνουν, ὅτι πρέπει νὰ πεμφθῶ εἰς Παρισίους, κ' ἐβεβαίουν τοῦτο ὥς τὸ πιθανώτατον.

Τὴν 28ην Δεκεμβρίου ὅμως, ἐπισκεφθεὶς με ὁ Ἑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Τρικούπης, μοὶ ἐπρότεινε ῥητῶς, ἵνα δεχθῶ τὴν θέσιν Πρέσβεως εἰς Ἀμερικήν, ἀλλ' ἐπίσης ῥητῶς τῷ ἀπήντησα ὅτι τὴν ἀποποιούμαι. Καὶ πρῶτον μὲν τῷ εἶπον ὅτι ἡ μακρὰ θαλασσοπλοία μοὶ ἦν ἀδύνατος, καθ' ὃ ἀντιπαθὴς μοι καὶ ἐπιβλαβεστάτη, δεύτερον ὅμως προσέθηκα ὅτι, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην, ἢ ἐν Ἀμερικῇ Πρεσβεῖα ἦν παντάπασιν περιττή, καὶ οὐδὲν θὰ

ἔφερεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὠφέλιμον, γνωστῆς οὐσης τῆς ἀρχῆς τοῦ Μονρώ, καθ' ἣν οἱ Ἀμερικανοὶ ἀπέχουσι πάντων τῶν τὴν Εὐρώπην ἀφορῶντων, ἵνα δικαιῶνται νὰ μὴ ἀνέχωνται οὐδεμίαν τῆς Εὐρώπης ἐπέμβασιν εἰς τὰ ἴδια ἑαυτῶν πράγματα. Τοῦτο εἶχον ἀπαντήσῃ πρό τινος ἤδη καὶ εἰς τὸν κ. Κανάρην, ὅστις μοὶ ἐπρότεινε νὰ συναπέλθωμεν, ὥς τριπλῇ ἐπιτροπῇ, ἐξ αὐτοῦ συγκειμένη, τοῦ Γενναίου Κολοκοτρώνη καὶ ἐμοῦ, εἰς τὸν Νέον Κόσμον, ἵνα ἐνεργήσωμεν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Κρήτης.

Μετὰ ταύτην δὲ τὴν συνέντευξιν, τῇ 30ῇ τοῦ μηνός, παρουσιάσθην μετὰ μεσημβρίαν εἰς τὸν Βασιλέα, ὅστις, δεχθεὶς με προσηνέστατα, μοὶ εἶπεν ὅτι μὲ εἶχε προτείνει διὰ τοὺς Παρισίους, ἀλλ' ὅτι ἡ θέλησίς του εἰς οὐδὲν ἰσχύει· ὅτι ὁ κ. Τρικούπης εἶχεν ὑποσχεθῇ εἰς ἄλλον τὴν θέσιν τῶν Παρισίων, καὶ ἐμὲ ὥρισε δι' Ἀμερικὴν. Μὲ παρεκίνησε δ' ὁ Βασιλεὺς νὰ δεχθῶ αὐτήν, εἰπὼν μοι ὅτι θὰ μοὶ δοθῇ ὡς Γραμματεὺς ὁ Κλέων, ὅστις, ἐμοῦ μετακαλουμένου, θὰ μείνῃ ἐκεῖ Ἐπιτετραμμένος.

Εὐχαριστήσας τὴν Α.Μ. διὰ τὰς ἐπικεικῆς διαθέσεις της, Τῇ εἶπον ὅμως ὅτι, ἀφ' οὗ τὸ ὑπουργεῖον δὲν μ' ἔκρινε χρήσιμον δι' οὐδεμίαν θέσιν ἐν Εὐρώπῃ, ἐγὼ δὲν νομίζω ἑμαυτὸν χρήσιμον διὰ τὴν Ἀμερικὴν, καὶ ἐξήγησα τὴν περὶ τῆς Ἀμερικανικῆς πολιτικῆς θεωρίαν μου, ἣν εἶχον ἀναπτύξει καὶ τῷ κ. Τρικούπῃ. Ἀλλ' ὁ Βασιλεὺς μοὶ ἀντέταξεν, ὅτι τὸ ὑπουργεῖον ἄλλως φρονεῖ, ἐκεῖνο ἔχον τὴν εὐθύνην, ὥστε οὗτος δὲν ἦν λόγος ἄρνησιν δικαιῶν. Τότε, ἀλλάξας ἐπιχείρημα, παρέστησα εἰς τὴν Α.Μ. ὅτι ἡ θαλασσοπλοία μοὶ ἦν ἀντιπαθεστάτη καὶ ἐπιβλαβής, καὶ ὅτι, ἂν ἐπιμένῃ εἰς τὴν διαταγὴν του, ἀνάγκη ἔσται νὰ διατάξῃ προσθήκην τινὰ εἰς τὸν Προϋπολογισμόν.

— Πρὸς αὐξήσιν τοῦ μισθοῦ σας, μ' ἐρώτησεν;

— Οὐχί, Μεγαλειότατε, εἶπον. Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ μισθοῦ ἐστὶν ἔργον τῆς Κυβερνήσεως, καὶ ἐμὸν νὰ διαθέσω τὰ τοῦ βίου μου ἀναλόγως. Ἡ προσθήκη θ' ἀφορᾷ τὴν ποσότητα ἣτις ἔσται ἀναγκαία διὰ τὸν ἐπίσημον καὶ ἀξιοπρεπῆ ἐνταφιασμόν τοῦ Πρέσβεως τῆς Υ. Μ., διότι ἔχω τὴν βεβαιότητα ὅτι, ζῶν, δὲν θέλω φθάσει εἰς τοὺς ἀντίποδας.

Ὁ Βασιλεὺς ἐγέλασε τότε καὶ μοὶ εἶπεν ὅτι, ἀφ' οὗ τοσοῦτον ἐπιμένω, συγκατατίθεται νὰ μ' ἀπαλλάξῃ τῆς θέσεως, ἣν δὲν θέλω νὰ δεχθῶ, ἀλλ' ἀμφιβάλλει ἂν ὁ Ὑπουργὸς θὰ συγκατανεύσῃ νὰ μοὶ δώσῃ ἄλλην.

1867.

Κατὰ τὴν πρώτην τοῦ νέου ἔτους, ἐν τῇ μεγάλῃ ὑποδοχῇ τῶν Ἀνακτόρων, παρέστην ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Σώματος τῶν Καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, καὶ προσεφώνησα, ἐν ὀνόματι αὐτῶν, τὸν Βασιλέα.

Ἡμέρας τινὰς μετὰ ταῦτα διωρίσθη Πρόεδρος εἰς Ἀμερικὴν ὁ Στρατηγὸς Καλλέργης, παρ' οὗ καί, παρακληθεὶς, τῷ ἔγραψα τὴν προσφώνησιν, ἣν ἔμελλε ν' ἀπαγγείλῃ πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Συμπολιτείας. Ἐξηκολούθουν δὲ πολλὰ περὶ διορισμοῦ καὶ ἐμοῦ, νῦν εἰς τὴν μέν, νῦν εἰς τὴν δὲ τῶν θέσεων διαδιδόμενα, καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Πρωσίας μοὶ ἐξέφραζεν ἀγανάκτησιν ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἴδρυνε καὶ ἐν Βερολίνῳ Πρεσβείαν, δι' ἣν, ἔλεγεν, ὅτι ἐμὲ ὑπὲρ πάντας ἐθεώρει κατάλληλον.

Ἀλλ' ὁ Ὑπουργὸς εἶχεν ἤδη διαθέσει τὰ πάντα ἀμετακλήτως, καὶ δώσει ὑποσχέσεις εἰς πολιτικούς ἢ ἰδιωτικούς φίλους τοῦ, ὥστε ἡ ἰδέα τοῖς ἐπῆλθε, πρὸς ἀποζημίωσιν δῆθεν ἢ ἐνδίδοντες εἰς τὴν ἐπιμονὴν τοῦ Βασιλέως, νὰ πέμψωσιν ἐμὲ ὡς ἐπίτροπον εἰς τὴν κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος ἐν Παρίσις τελουμένην Ἐκθεσιν. Ἀλλ' ἐγὼ ἀποζημιώσεως, οὐδ' ἀξιώσιν, οὐδ' ἀνάγκην εἶχον, καί, κηρύξας ὅτι ἀρνοῦμαι ἀποστολήν, δι' ἣν δὲν θεωρῶ ἑμαυτὸν κατάλληλον, ἐπεδόθην αὐθις εἰς τὰς συνήθεις μου ἐργασίας, τὰς τῶν παραδόσεων, αἷς ἐπανελάβον τῇ 11ῃ Ἰανουαρίου, τὰς τῆς Πρυτανείας, τὰς τῆς συντάξεως τῶν Πολιτικῶν Ἀρχαιοτήτων καὶ τῆς Ἐπιγραφικῆς καὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν Τριάκοντα, καὶ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον μετέβην μόνον, ἀφ' οὗ ἔγραψα τῷ Τρικούπῃ, ἵνα ἐκφράσω τὴν ἀπορίαν μου, διατὶ ὁ Κλέων, ὡς γραμματεὺς προσδιορισθεὶς νὰ συνοδεύσῃ τὸν κ. Καλλέργην, διωρί-